

СПИСЪК НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ С РЕЗЮМЕТА

на гл. ас. д-р Катерина Гаджева

единствен кандидат по конкурса за заемане на академичната длъжност *доцент* по *Изкуствознание и изобразителни изкуства* (изобразително изкуство от периода на НРБ), професионално направление 8.1. *Теория на изкуствата* за нуждите на сектор *Изобразителни изкуства*, ИГ *Ново българско изкуство* в Института за изследване на изкуствата към БАН

МОНОГРАФИИ

1. Заглавие: От текста към образа. Културологични и художествени аспекти на четири приказки от Шарл Перо и Братя Грим през втората половина на ХХ век (220 стр. – 190 стр. текст, 30 стр. илюстрации)

Издателство: Институт за изследване на изкуствата, БАН

Година: 2022

ISBN 978-619-7619-21-8

Резюме: Приказките са изключително трудни за анализиране, тъй като имат фолклорно (устно) и литературно (писмено) битие, които се различават съществено; предназначени са за децата, но и за възрастните (като различните възрастови групи интерпретират съдържанието им по различен начин); променят се в зависимост от културната и социална ситуация (тоест едни смислови пластовете биват изместени от други) и не на последно място – приказките почти винаги са придружени от изображения, които допълнително усложняват и разширяват посланията на написаното. Изследването фокусира вниманието върху българската книжна илюстрация за деца от втората половина на ХХ век и по-специално – върху изображенията, съпътстващи четири от приказките на Шарл Перо и Братя Грим – „Черваната шапчица”, „Спящата красавица”, „Пепеляшка” и „Синята брада”. Разгледани са въпросите как художниците „превеждат“ в образи добре познатите текстове, върху какво акцентират, какво прикриват и как (или дали) успяват да предадат универсалните разкази така, че от глобално, те да добият локално значение, да „заговорят” на езика на българските читатели.

СТАТИИ И ДОКЛАДИ, ПУБЛИКУВАНИ В НАУЧНИ ИЗДАНИЯ, РЕФЕРИРАНИ И ИНДЕКСИРАНИ В СВЕТОВНОИЗВЕСТНИ БАЗИ ДАННИ С НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ

1. Gadjeva, Katerina. Between Tradition and Modernisation. Representations of Women in Photographic Illustrations in Bulgarian and Soviet Popular Magazines (1948-1956). – In: L'HOMME. Europäische Zeitschrift für Feministische Geschichtswissenschaft, 26, № 2, Böhlau Verlag, Köln, 2015, 33-48. ISBN 978-3-412-50204. *Изданието е индексирано в Scopus.*

Резюме: Статията фокусира вниманието върху въпроса как е представен идеалът за социалистическа жена във фотографските илюстрации, отпечатани в популярни периодични издания като „Жената днес”, „България”, „Наша родина” и др. през

50-те години на XX век. Новият политически строй променя не само вътрешния, но и външния облик на жената – сериозността на лицата и здравата, солидна конструкция на телата, стават изражение на новите черти в характера и съзнанието. Разгледани са най-често срещаните композиции – „майка на всички деца” (майки, учителки), „образована и самостоятелна” (научни работнички, жени в културата и политиката), „пазителка на традициите” (работнички, земеделки, жени, облечени в национални носии). Особено внимание е отделено на символиката, с която са свързани женските образи във визуализациите, отразяващи процеса на „осъвременяване на традициите” в социалистическото общество.

2. Гаджева, Катерина. Улицата в българската фотография от 60-те години на XX век. Социалистическият град в европейски контекст. – В: Изкуствоведски четения 2018. Изкуството в Европа: модели и идентичности, ИИИЗк, БАН, 2019, 383-391. ISBN 978-954-8594-78-3, ISSN 1313-2342. *Изданието е индексирено в Web of Science.*

Резюме: Независимо от световните тенденции, определящи облика на фотографията през първата половина на XX век, които са повлияни от новия ритъм на живот в големите градове и от теми като самотата, тълпата, машините, опозициите публично – частно или център – маргиналия и пр., българските фотографи все още предпочитат да представят селата и провинциалния бит в своите произведения. Те „откриват” спонтанната улична фотография и очарованието на големия град с неговата пъстрота, скорост, неонов светлини и нощен живот едва през 1960-те години, когато „размразяването” омекотява социалистическия режим в страната. Статията се фокусира върху въпроса дали този интерес към сюжетите, които градските улици предлагат, е резултат от вътрешни артистични потребности и търсения или точно обратното – от външен политически натиск.

3. Гаджева, Катерина. Ролята на фотографията в процеса по формиране на рационалния социалистически потребител в България през 60-те години на XX век. – *Balkanistik Forum/Балканистичен форум*, 2019, № 1, 135-146. ЮЗУ „Неофит Рилски”, ISSN 1310-3970. *Изданието е индексирено в Web of Science.*

Резюме: Статията разглежда появата и развитието на социалистическата рекламна фотография в България през 60-те години на XX век, когато идеологическият фокус се съсредоточава върху някои от темите „табу” за пердишното десетилетие, като личното пространство, домът и неговата уредба, храненето и обличането, извънработното време, почивките и развлеченията, хигиената и външният вид, взаимоотношенията в семейството, навиците в личния, семейния и обществен живот. Държавата има нужда от потребители и стокооборот, а новият социалистически човек е с високи изисквания и нараснали материални нужди. През 60-те години фотографията вече е навлязла трайно в рекламата на Запад и е превзела вестниците и списанията, измествайки рисунката. Въпреки че у нас в този период медията се радва на истински разцвет (поставени са основите на фотографското образование, броят на фотографските изложби се увеличава и интересът на публиката към тях – също, българските фотографи печелят награди в чужбина, появяват се редица нововъведения в областта на фотографската химия и оптика и пр.), фотографията присъства в българската реклама по-скоро като техническа дейност, отколкото като средство за създаването на въздействащи и

атрактивни образи. Статията е опит да се проследят причините за зараждащия се в този период дисбаланс в развитието на художествената и рекламната фотография.

4. Гаджева, Катерина. Първо представяне на български фотографи на световното биенале „Фотофест” в Хюстън. Резултати и поуки. – В: Изкуствоведски четения 2020. Модул Ново изкуство: Пътешествия, Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2021, 376-386. ISBN 978-954-8594-99-8, ISSN1313-2342. *Изданието е индексирано в Web of Science.*

Резюме: Статията фокусира вниманието върху първата сериозна проява на български фотографи в САЩ в края на ХХ в. – колективната изложба, включена в официалната програма на биеналето „Фотофест” в Хюстън през 1990 г. Поставени са въпросите доколко подготвени са били нашите представители за голямата фотографска сцена, дали са успели да използват събитието и засиления интерес към тяхното представяне в своя полза и изобщо по какъв начин присъствието им на това изключително сериозно и реномирано фотографско биенале, дава отражение върху по-нататъшното им творческо развитие в България в момент, в който страната е разтърсвана от дълбоки политически, икономически и социални промени.

5. Гаджева, Катерина. „Един ден той сам ще ме открие и ще ме спаси”. Мечтата за принца, познат от приказките на Шарл Перо и Братя Грим и придружаващите ги илюстрации. – Balkanistik Forum/Балканистичен форум, 2021, № 4, Югозападен университет „Неофит Рилски”, 183-194. ISSN1310-3970. *Изданието е индексирано в Web of Science.*

Резюме: Обект на интерпретации в статията са две от най-известните приказки от Шарл Перо и Братя Грим – „Спящата красавица” и „Пепеляшка”. Акцентът е поставен върху връзката между словото и образа и тяхното специфично въздействие върху подрастващите. Благодарение на тези „приказки от стари времена”, още преди да станат ученици, малките вече са формирали представите си за ролите на жените и мъжете в обществото. Приказките оставят у всеки от нас траен отпечатък върху същностно важни конструкти, формирани още в най-ранното детство и оказващи се решаващи за по-нататъшния ни житейски опит. Художниците имат важната задача да „разширят” разказите и да ги направят по-атрактивни и разбираеми за малките читатели.

6. Гаджева, Катерина. Българските илюстрации към приказката „Червената шапчица” – поглед към ХХ век. Изкуствоведски четения 2021. Модул Ново изкуство. Персоналия., Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2022, 269-284. ISBN 978-619-7619-05-8. *Изданието е индексирано в Web of Science.*

Резюме: Най-известната приказка в целия свят, която децата научават още преди да започнат да говорят, изглежда твърде обикновена – в нея няма нито вълшебства, нито фантастични персонажи, омагьосани принцеси или чудати предмети – нищо от онова, което традиционно привлича детското внимание и въображение. Червената шапчица не е герой, на който ти се иска да приличаш – разглезена, непослушна, наивна и дори глупава, тя е възплъщение на това, което не бива да се прави. И все пак, допълван или съкращаван, цензуриран и дори забраняван – разказът за срещата между момичето и вълка успява да устои на

всички промени във вкусовете и нравите през последните три столетия. Статията поставя въпроса как българските илюстрации към добре познатата на малки и големи приказка взаимодействат с текста (в различните негови вариации) и как адаптират историята към представите на нашите читатели.

СТАТИИ И ДОКЛАДИ, ПУБЛИКУВАНИ В СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ИЗДАНИЯ В ОБЛАСТТА НА ИЗКУСТВАТА

1. Гаджева, Катерина. Социалистическата мода и фотографията. Поглед към списание „Лада” от 60-те години на XX в. – В: Българският социализъм: идеология, всекидневие, памет, Изд. на БАН „Проф. Марин Дринов”, 2021, 227-243. ISBN 978-619-245-147-9

Резюме: Това, което хората разбират под „мода” през втората половина на XX век в Европа и Америка, е преди всичко това, което им показва фотографията. Снимките на дрехите привличат интереса на масите, тъй като изображенията са по-достъпни и лесни за притежание от реалните обекти. В социалистическото общество, което е подозрително към миналото и към промяната като цяло, модата се представя като израз на преходност, нестабилност и суета. През 60-те години на XX век обаче, българското правителство осъзнава, че понятието трябва да бъде преразгледано. Статията се фокусира върху някои от илюстрациите, публикувани в сп. „Лада”, където се отпечатват най-представителните примери от областта на модната фотография. Понятието „модна фотография” е разгледано в по-широк български социокултурен контекст. Зачитава се тезата, че процесът на потискане на рекламната и модната фотография, за сметка на т.нар. „художествена фотография”, е напълно тенденциозен и внимателно наблюдаван от социалистическата власт.

2. Гаджева, Катерина. Куклата в света на българското социалистическо дете. Поглед към илюстрираните книжки от 50-те години на XX век. – В: Куклата – художествени и образователни аспекти, Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2020, 105-129. ISBN 978-954-8594-87-5,

Резюме: Статията фокусира вниманието върху куклата като основен елемент в детската игра и като възможност за идеологическо въздействие върху малките. В тежката политическа и икономическа ситуация в България през 50-те години на миналия век, куклите съществуват предимно като илюстрации в книгите – всъщност те са само мечта за повечето деца, които рядко имат красиви и качествени играчки в домовете си. Изследването проследява „живота” на куклите, нарисувани на страниците на изданията за подрастващите и партийните послания, които властта отправя чрез тях към най-малките зрители/читатели.

3. Гаджева, Катерина. Жените в българската фотография. Фокус върху 70-те години на XX век. Проблеми на изкуството, 2019, № 1, ИИИЗк, БАН, 13-21. ISSN 0032-9371

Резюме: Статията разглежда професионалното развитие на жените в българската фотография през 70-те години на XX в., когато в страната настъпват важни политически промени, насочени към „издигане ролята на жената в развитото социалистическо общество”. Дамите за първи път заявяват себе си във фотографията, започват да участват равноправно във фотографския живот и

постигат сериозни професионални успехи. Текстът се фокусира върху въпроса доколко тези процеси се случват благодарение на личните художествени търсения, новите разбирания за силата и възможностите на фотографията и доколко те са инициирани „отвън”, обвързани са с конкретни партийни решения и идеологически стратегии.

4. Gadjeva, Katerina. Bulgaria Through the Eyes of Foreigners During the 1960s. Photographic Representations of the "Tourist Paradise". – In: The Multi-mediatized Other. The Construction of Reality in East-Central Europe, 1945-1980, L'Harmattan, Budapest, 2017, 536-555. ISBN 978-2-343-11863-5

Резюме: Статията проследява появата на първите курорти по българското черноморие и фотографското им отразяване в рекламни дипляни, пътеводители, туристически списания и пр. България е обявена за „Червената ривиера”, а нейната популярност е сравнявана с тази на Флорида, Кан и Сен Тропе. Красиви, разголени жени, модерна архитектура, великолепна и чиста природа, екзотични плодове, камили и безкрайни пясъчни плажове – фотографията представя непозната България не такава, каквато е в действителност, а такава, каквато е тя според очакванията и фантазиите на туристите. В противовес на строго контролираните държавни издания, в статията са разгледани и пътеводители, отразяващи чрез текст и образи, пътувания из страната, осъществени от чуждестранни автори/туристи.